

Essä om nästan allt och lite till

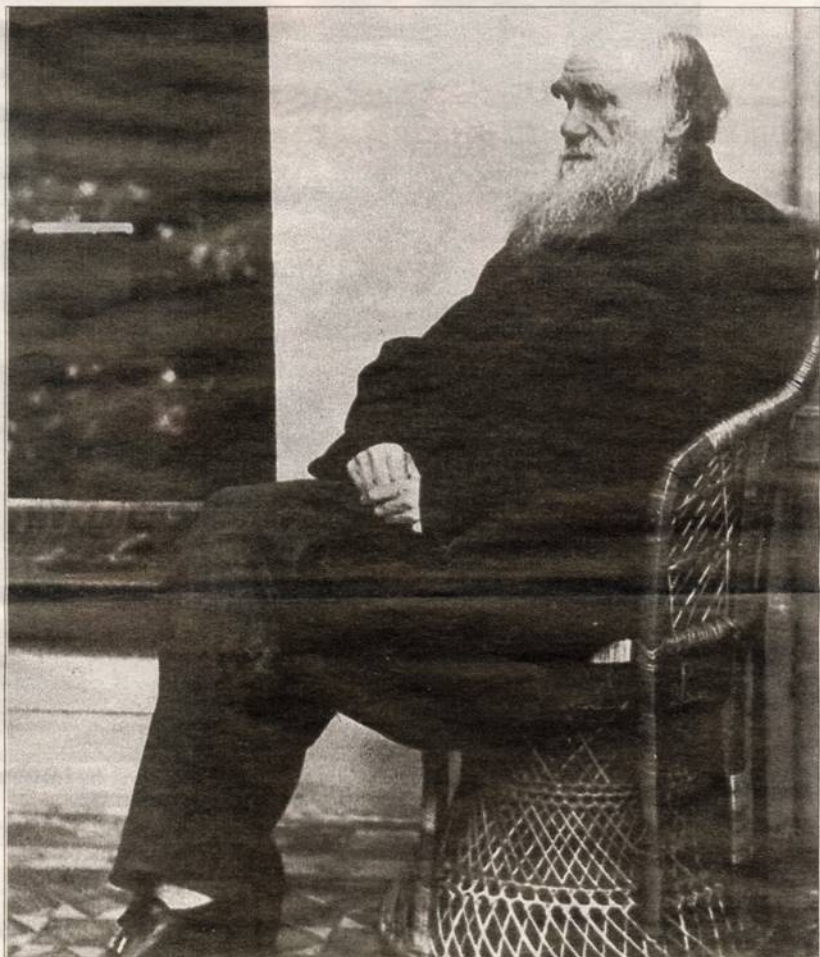
BÖCKER

Johan Frostegård
Nästan allt om människan
Evolutionen, generna, moralen
och lite till
Karolinska Institutet
University Press

MODERN GENETIK i förening med Darwins utvecklingslära kan sägas utgöra en teoretisk grund för nutida biologisk vetenskap. Denna syntes av arton- och nittonhundratalskunskaper

ger en förklaring till de biologiska fenomenens uppkomst som saknar konkurrens från någon annan vetenskaplig teori.

Eftersom dagens hälso- och sjukvård bygger på en biologisk förståelse av människan, är samma syntes också relevant för medicinska forskare. Men inte bara för dem utan för alla som funderar över vad det innebär att vara människa, antingen de kallar sig läkare, naturvetare, humanister, samhällsvetare eller något annat. Det menar i varje fall romanförfattaren, uppfinnaren, överläkaren och professorn i medicin Johan Frostegård, i sin nära trehundra sidor långa essä *Nästan allt om människan: Evolutionen, generna, moralen och lite till*.

Charles Darwin 1875.
FOTO: AP

FROSTEGÅRDS ÖNSKAN att gripa över det mänskliga i hela dess vidd är just så ambitiös som den något storvulna boktiteln anger. Texten innehåller referenser i alla riktningar – filosofi, litteratur- och vetenskapshistoria, genetik, fysiologi, patologi, lingvistik. Allt är insatt i ett övergripande evolutionsperspektiv som närmast framstår som ett missionsbudskap från författaren. Trots den enorma uppmärksamhet som har ägnats Darwin, finns det, menar han, mer att vinna om man i bredare sammanhang än hittills förmår tillgodogöra sig det centrala i Darwins teori.

Målgruppen för Frostegårds mission är inte de fundamentallistiska kristna som brukar utgöra Darwins motpol i den ofentliga debatten. Dem går han utan mycket väsen förbi. I stället är det olika sektorer av det vetenskapliga etablissemanget som han skjuter in sig på. Enkelt uttryckt tycks Frostegård vilja ge ett nyanserat försvar för en sådan syn på tillvaron som en del annorlunda tänkande brukar kalla "biologism". Huvudidén är helt enkelt att de utvecklingshistoriska realiteterna sät-

ter bastanta gränser för den frihet som forskare rimligen kan ta sig i försöken att förstå människan av idag.

EN ÅTERKOMMANDE varning riktas till humanister och samhällsvetare, som inte bör lura sig att tro att människan i det väsentligaste är en sociokulturell konstruktion. Moralfilosofier får veta att det finns en utvecklingshistoriskt betingad gräns för hur rationell en funktionsduglig etik kan vara. Med samma förtjusning agar Frostegård också den egna professionen, som bland andra försummelser har låtit officiella kostnader förirra sig långt bort från det som enligt författaren vore naturligt med hänsyn till hur vi danats under evolutionens selektionstryck.

Frostegård påpekar själv att han har skrivit en essä snarare än en fackbok. Så måste det förstås vara, en fackbok kan ju knappast handla om allting. Det är tydligt nog att han i tankarna har haft en bred och blandad läsekrets. Den språkliga stilen är lättfram, med min smak lite väl

mycket på det viset. Det hindrar förstås inte att man får intressanta inblickar i både det ena och det andra. Den något prat samma diskussionen borrar sällan djupt utan lever framför allt på författarens associationer i skilda riktningar, associationer som ibland får något av lätt tankeflykt över sig. Huruvida sådana vändningar är charmerande eller motsatsen torde också vara en smaksak. Ibland blir det genomgående evolutionsperspektivet en aning tvunget, nämligen när verklig kunskap saknas och författaren tvingas konstatera att hans idéer mest är spekulationer.

EN SÅ VÄLDIGT synpunktsrik bok som denna inbjuder förstås till ett och annat frågetecken i marginalen vad gäller detaljer. Till exempel, visst var det väl Spencer snarare än Huxley som myntade frasen "survival of the fittest"? Varför lyfta fram popularisatorn Lucretius som atomteorins "pionjär" men inte, som brukligt, nämna den mer originelle Demokritos? Är det verkligen sant att vi allmänt hyllar

Shakespeare som världens hittills främste författare?

Viktigare är att boken saknar en riktigt klargörande diskussion av ett par betydande problem som påledningen för Darwin aktualiserar, nämligen förhållandet mellan de nödvändiga dragen i historien å ena sidan och utvecklingens beroende av slumpen eller människors fria vilja å den andra.

Detta är svåra filosofiska problem, så Frostegård ska inte klandras hårt för att han i stort sett lämnar dem därhän. Men när han själv ganska strängt tillhåller humanister och samhällsvetare att beakta sin bundenhet till den biologiska naturen, känns det lite väl enkelt att han samtidigt utan prut släpper oss lösa genom att hänvisa till vår vilja som en kompletterande orsak till mänskligt beteende.

Om fria viljor är orsaker till reella fenomen och om dessa viljor uppkommer genom evolutionen, är väl det den gåta som framför alla andra ropar på en tydning.